

เกษตร

งาน

จุดเริ่มต้นแห่งสุขที่ยั่งยืน

พื้นที่ที่ถูกทิ้งร้างท่ามกลางแสมแคบแรวจัดและโอรือนอบจ้าวในช่วงหน้าแล้งของหมู่บ้าน ในอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ได้บอบกถึงช่วงเวลาแห่งการเก็บเกี่ยวที่สิ้นสุดลง กลุ่มสาวที่อยู่ในวัยกำวานคำวพาทันอพพเข้าเมืองกรุด้วยความหวังว่าจะมีวนรออยู่ข้างหน้า ในหมู่บ้านจิวเหลือแต่พ่อแม่แม่แม่ที่รอการกลับมาอยู่พร้อมหน้ากันอีกครึ้นในอีก 6 เดือนข้างหน้า วิถีชีวิตของชาวอีสานนั้นฉายวนเวียนซ้ำไปซ้ำมาจนกลายเป็นความเคยชินเสียแล้ว

แรงผลักดันจากชุมชน... มุ่งสู่เมือง

เพราะทัศนคติแบบวัตถุนิยมมีกำลังเข้มแข็งขึ้นในสังคม ทำให้ความพยายามในการดิ้นรนแสวงหาปัจจัยเพื่อสนองต่อความอยากได้เพิ่มขึ้นเป็นเท่าทวี ประกอบกับความคิดและค่านิยมของผู้เป็นพ่อแม่ส่วนใหญ่ที่ต่างคิดว่าการทำงานในเมืองนั้นสบายมากกว่าและมีรายได้ดีกว่าการทำไร่ทำนาในหมู่บ้านหลายเท่า ขณะเดียวกันความเชื่อที่ว่าพื้นที่ภาคอีสานในฤดูแล้งไม่สามารถปลูกพืชผักอะไรได้ เนื่องจากภูมิประเทศและทรัพยากรนั้นไม่เอื้ออำนวยนั้นได้ฝังรากลึกในใจของเกษตรกร พาให้กำลังใจและเรี่ยวแรงในการทำแปลงเกษตรมลายหายไปสิ้น

สิ่งเหล่านี้ได้เป็นแรงผลักดันสำคัญให้แรงงานในชนบทมุ่งไปแสวงหาโอกาสในการสร้างรายได้ในกรุงเทพฯ เพื่อส่งกลับมาจุนเจือครอบครัวระหว่างที่รอให้ถึงฤดูเก็บเกี่ยวอีกครั้ง แทนที่จะพัฒนาและใช้ประโยชน์จากที่ดินในครอบครัวของตนมีนับสิบไร่

กำเนิดเครือข่ายนวัตกรรมชาวบ้าน

ปัญหาที่ซับซ้อนด้วยหลากหลายปัจจัยในการดำรงชีพ และวนเวียนเกิดขึ้นซ้ำๆ นี้เอง ได้เป็นแรงผลักดันให้สถาบัน Thai Rural Net (TRN) สถาบันซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ที่มีแนวคิดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนา เข้ามาเรียนรู้และทดลองร่วมกันกับชาวบ้าน เพื่อหาองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับภูมิประเทศ และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่ ด้วยตระหนักว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีเหตุมาจากการพัฒนาความรู้และความคิดมากกว่าปัญหาที่เกิดจากเรื่องเงินทุน หรือทรัพยากรที่ขาดแคลนอย่างที่เข้าใจแต่อย่างใด

โครงการ “เครือข่ายนวัตกรรมชาวบ้าน” ของสถาบัน TRN จึงถือกำเนิดขึ้น โดยมุ่งที่จะลดภาพบรรยากาศในหน้าแล้งอันเยียบเหงาไร้ผู้คนออกไปจากชุมชน พร้อมกับการเปลี่ยนแปลง

ทัศนคติและสร้างค่านิยมใหม่ให้เกิดขึ้น เพื่อความผาสุกที่ยั่งยืน องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาร่วมกันของชาวบ้านและ TRN ในพื้นที่มานานกว่า 3 ปี ได้แปรเป็นผัง “แปลงเกษตร 1 งาน” เพื่อแสดงให้เห็นว่าหน้าแล้งนั้นสามารถปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ได้ดี เพียงพอที่จะดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุขเช่นกัน โดยไม่จำเป็นต้องออกไปแสวงหางานในเมืองอย่างที่แล้วมา

ชาวบ้านได้ทดลองทำแปลงปลูกพืชผักสวนครัวหรือไม้ผลต่างๆ และพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็กบนพื้นที่ 1 งานข้างบ้านตามความสนใจของแต่ละครอบครัว โดยเน้นความสำคัญที่การมีระบบน้ำและการจัดการอย่างเหมาะสม

ตัวอย่างเช่น แปลงเกษตรของพ่อเสน สุขประเสริฐ ที่ได้เพิ่มไปด้วยเคล็ดลับกลวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ อาทิ ตาชายช่วยพรางแสงเพื่อลดความร้อน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายหรือไม่กดินเหนียวปนทราย ฉะนั้นจะต้องหาวิธีการหรืออุปกรณ์มาช่วยลดความร้อนที่จะลงมาถึงดินโดยตรง ขณะที่ฟางในแปลงเกษตรจะช่วยลดการระเหยของน้ำ ซึ่งเหมาะกับพื้นที่ที่มีน้ำน้อยอย่างในภาคอีสาน เป็นต้น นอกจากนี้ พืชผักที่ปลูกในแปลงเกษตรของพ่อเสนยังปลอดสารพิษจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือน้ำหมักชีวภาพในการกำจัดศัตรูพืชแทนการใช้ยาฆ่าแมลง ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพของผู้บริโภคอีกด้วย

ผลผลิตจากการทำเกษตร 1 งานข้างบ้านของพ่อเสน และชาวบ้าน ได้แปรเป็นความอึดท้องและลดรายจ่ายในการซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหารให้กับทุกครัวเรือน ขณะที่ผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคภายในครอบครัว สามารถนำไปจำหน่ายในตลาดนัดชุมชนที่ร่วมกันตั้งขึ้น และเกิดเป็นรายได้เสริมนอกฤดูกาลเก็บเกี่ยว

ที่สำคัญที่สุดแปลงเกษตร 1 งานนี้เป็นส่วนผสมของภูมิปัญญาดั้งเดิมและความรู้สมัยใหม่ ซึ่งสามารถลบความเชื่อที่ว่าพื้นดินแล้งจนไม่สามารถปลูกพืชได้ออกไปจากหัวใจของเกษตรกรใน 12 หมู่บ้านของอำเภอสตึกได้อย่างถาวร

“...ปรากฏว่าที่เราทดลองมานานไม่จริง ฤดูแล้งก็ปลูกได้เขียวไปหมด มีอาหารอุดมสมบูรณ์ ที่ขาดคือองค์ความรู้ที่เหมาะสม เพราะที่ผ่านมา เคยทำอะไรก็ทำอย่างนั้น สิ่งที่เราได้เรียนรู้จากที่อื่นจะต้องนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่...”

นาวี นาควัชระ ผู้ประสานงานของโครงการได้เล่าให้ฟังเมื่อเห็นแปลงผักอุดมสมบูรณ์อย่างที่ตั้งใจไว้

จากความสำเร็จของบุคคล...สู่ชุมชนที่เข้มแข็ง

จากแปลงทดลอง 1 งาน ขยายเป็น 1 ไร่ จากความสำเร็จเล็กๆ ได้เป็นกำลังใจที่สำคัญ เห็นได้จากสมาชิก 10 คน ในเวลาเริ่มต้น เมื่อเวลาผ่านไปเกือบ 2 ปี มีสมาชิก 200 คน เมื่อสมาชิกในชุมชนหนึ่งประสบความสำเร็จจึงเกิดการขยายตัวไปยังหมู่บ้านข้างเคียงไปเรื่อยๆ เพราะสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ง่ายจากเครือข่ายที่มีอยู่เดิม จนปัจจุบันมีจำนวน 12 หมู่บ้าน ใช้แนวคิดที่ว่าคือ ชีวิตที่สมดุล ไม่มุ่งรายได้ต่อเดือนเป็นหลัก เพราะรายได้มากหรือน้อยก็ยังสามารถอยู่ได้ด้วยมีทรัพยากรที่สามารถดำรงชีวิตได้ในที่ทำงานของตนเอง

พร้อมกันนี้ได้สร้างสังคมการเกษตรปรัชญา เพราะมีเวทีในการแสดงความคิดเห็น และแสดงผลงานการแก้ปัญหาของตนเองและความภาคภูมิใจที่เกิดขึ้นสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้ตนเองและผู้อื่นพยายามสร้างสรรค์ผลผลิตที่มีคุณค่าในรูปแบบที่หลากหลาย

การติดตามและประเมินโครงการของเครือข่ายมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และพบว่าเหล่าสมาชิกยังต้องการความช่วยเหลือด้านอื่นๆ ดังนั้นจึงได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นเพื่อสร้างนิสัยการออมและเป็นทุนสำหรับสมาชิกใหม่ กลุ่มร้านค้าและตลาด ตั้งขึ้นเพื่อรองรับผลผลิตที่ล้นเกิน กินใช้ไม่หมด หรือบางคนมีงานหัตถกรรมก็ใช้เป็นศูนย์กลางในการค้าขายให้กับสมาชิกหรือบุคคลภายนอก มีธนาคารพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการหาซื้อพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์จากภายนอก เอื้อให้เกิดการขยายการผลิตและสร้างรายได้เสริมอย่างมีความสุข

ผลจากองค์ความรู้ที่เหมาะสม ทำให้ปัจจุบันแรงงานชายหญิงที่จากบ้านเพื่อไปหางานทำในเมือง ได้กลับมาช่วยกันทำแปลงเกษตร สามารถเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา มีการรวมตัวกันของชาวบ้านช่วยกันคิด ช่วยกันพัฒนาสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อนำออกจำหน่ายให้กับผู้บริโภค ทำให้หลายครอบครัวมีความสุขมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันความคิดและทัศนคติแบบวัตถุนิยมจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะชาวบ้านที่ชุมชนแห่งนี้เคารพยกย่องความขยันและตั้งใจในการทำแปลงเกษตรให้อุดมสมบูรณ์ หาใช้วัตถุหรือสิ่งของอย่างที่แล้วมา

ความร่วมมือและความคิดที่เปลี่ยนไปย่อมเป็นเหมือนเกาเขากำบังที่จะช่วยสร้างชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความสุขที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป

A 400- SQUARE-METRE AGRICULTURE

... a starting point of sustainable happiness

A deserted rice field enshrouded with scorching and sweltering heat during the dry season of a small village in Satuek District, Buri Ram Province, signifies the ending of harvest season. A legion of adolescents at working age gradually moves to the cities with the hope that there might be a job waiting for them ahead, leaving behind only the senile population who are looking forward to see their sons and daughters again in the next six months. The northeastern way of life is replayed repeatedly like this until it becomes a familiar sight.

LOCAL FORCE DRIVEN ... AHEAD TO CITIES

The attitude that worships materialism is strengthened in our society, thus making many people struggling multiply hard in quest of a wide variety of necessities that can meet their needs. Besides, most parents do believe that working in the cities is more comfortable and they can earn more money than working in the farms in their village.

Meanwhile, many Isan agriculturalists still firmly hold the old belief that the northeastern region is arid and barren. It can't yield a bumper harvest during the hot season due to the parched territory and a shortage of natural resources. Thus, they are entirely disheartened to continue their ancestors' agricultural practice. These reasons have motivated the young people to sell their labours in the city so they can generate more income and send it back to support their family before the harvest season start anew instead of developing and making use of their abandoned cultivation land.

THE BIRTH OF VILLAGER INNOVATION NETWORK

The complicated, repetitive problems of local people who have to make their livings have catapulted the Thai Rural Net (TRN), an institute formed by those people who have an idea to use information technology for development, to work and initiate the experimentation with villagers in an attempt to gather knowledge suitable for the region and applicable effectively to the community. The institute well realizes that the problems occurred stem from the development of knowledge and conception rather than a lack of capital or natural resources as widely understood.

The project entitled "Villager Innovation Network" launched by TRN is then initiated in an effort to obliterate the solitary ambiance of the dry season in local communities and simultaneously change attitudes and establish new value for the sustainable happiness.

Knowledge gleaned from the cooperative study between TRN and villagers in the community for over three years has been transformed into the chart of “400-square-metre vegetable plot” to show that villagers can practice their cultivation or raise animals during the hot season. So they can make a simple living in their homeland happily, no need to pursue a highly competitive job in the cities as usual.

Villagers then make the experimentation by cultivating horticultures or various fruits and keeping small animals on the 400-square-metre plot of land near their house according to their own interest. They give priority to water supply system and proper management.

Take a vegetable plot of Poh Sen Sukprasert as a good example. The cultivated patch demonstrates several secrets and techniques suitable with the region such as a net used to soften sunlight and reduce heat because most of the cultivated land consists of loose soil

Over times we follow the old practices. What we have learned from other communities will be applied to suit our locality.,” said Navee Nakvachara, the coordinator of the project while seeing the abundant land as he wishes.

FROM INDIVIDUAL SUCCESS TO STRONG COMMUNITY

First start with 400-square-metre agricultural patch, then it is expanded to one-rai (square-meter) plot of land. From a small achievement, it becomes a source of inspiration and main encouragement which can be seen from the growing number of members from ten people to 200 people within two years. When members of one community can reap sweet result then the project is expanded to the other communities in vicinity because knowledge can be handed down easily through the existing network. So far, 12 communities share the same mission of life : living a balanced life, paying less attention to monthly income since they can survive whether they get high or low earnings because they have their own natural resources in their own land.

Besides, there is the establishment of sagacious agricultural society in which villagers can express their opinions and present their problem solutions. Their pride can inspire themselves and other people to produce a wide variety of valuable products.

The follow-up and evaluation of the project is done continually. It reveals that members still need helps in other parts. Then the savings group is formed to inculcate the good habit of savings among people and to provide a capital for the new members. A group of shops and markets are set up for selling the excessive produces of the households or local handicrafts to the members or outsiders. Plant seed and animal banks are established to reduce cost of buying seedlings and animal stocks from outsides. These activities support the expansion of production base and help generate additional earnings.

Thanks to the proper knowledge, currently a myriad of labourers who leave their hometown in search of a fortune in the cities have returned home and assisted their family take care of the agricultural plot which in turn increases the household income and reunites the members of the family. Villagers join forces together to present their ideas to develop the local products and crops so they can sell them to consumers. Many families are happier. Meanwhile, materialistic attitudes are changed. Villagers now worship diligence and determination to keep the agricultural patch abundant, not the objects or materials as before.

The cooperation and changed conception serve as the protective shield that can strengthen the community. Also, they are regarded as the starting point of the community's sustainable happiness.

“Villager Innovation Network” launched by TRN is then initiated in an effort to obliterate the solitary ambiance of the dry season in local communities and simultaneously change attitudes and establish new value for the sustainable happiness.

mixed with sand or clay mixed with sand so agriculturalists must find ways or use some equipments to lessen the heat that will directly expose to the soil while hay in the agricultural bed helps reduce the evaporation of water and it can be applicable with the area where water is in shortage like Isan. Besides, vegetables planted in Poh Sen's agricultural plot are also free from chemicals because he resorts to organic fertilizer or bio-fertilizer instead of pesticides. His organic crops pose no health hazard to the consumers.

Crops harvested from Poh Sen and villagers' agricultural plots help keep their stomach full and reduce the daily cost of buying raw materials for cooking in every household. Meanwhile, excessive produces are sold at the community's market set up by villagers, hence generating extra income during the off-harvest season.

Most importantly, this 400-square-metre agricultural patch is a combination of ancient wisdoms and modern knowledge which can completely delete the old belief that arid area can't be used to cultivate any plants from the hearts of agriculturalists in 12 villages of Satuek District.

“It turns out that what we have experimented is not real. During the dry season the land becomes green and ample with foods. What we lack is the proper knowledge.